

Aki nem szakadt el a magyar művészeti élettől

Pernecky Géza, Kölnben élő művészettörténész

Ki más írhatta volna meg Barta Lajos szobrászművész 100. születésnapja alkalmából az alkotó pályaképét, személyiségét is láttató portrét, mint *Pernecky Géza* művészettörténész, aki személyesen ismerte Bartát? Sőt, ez az ismeretség is hozzájárult ahhoz, hogy érdeklődése a képzőművészet felé fordult. A fehérvári múzeumban – a szobrász születésnapjára megjelent kötet bemutatóján – találkozhattunk a Németországban élő Pernecky Gézával...

A művészettörténész „jegyzeteiben” is megemlékezik arról, hogyan találkozott Barta Lajossal '56 nyarán egy kiállításon. Az Európai Iskola tagjai a magyarországi progresszív művészet képviselői voltak, akik a fordulat éve után már nem képezhettek hivatalos csoportot: mégis, az ötvenes években, az illegalitás esztendeiben bizonyultak a legtermékenyebbek.

– Amikor a politikai viszonyok feszültségei oldódni kezdtek, 1956 nyarán, hosszú idő után először közös kiállításra szánták rá magukat az Európai Iskola tagjai, az esztergomi Keresztény Múzeumban – mesélte Pernecky Géza. – Én is elutaztam Esztergomba, ahol kiderült, hogy ez az utolsó nap, a művészek már bontani kezdték a kiállítást... Lelkesen segédkeztem: így ismerkedtem meg Barta Lajossal, Kornissal és a többiekkel. Korábban eszembe sem jutott, hogy képzőművészettel foglalkozzam, konzervatóriumot végeztem, a zene érdekelt. De ezután is szoros kapcsolatban maradtam a körrel, jártam a művészek műtermeibe, és elárultam nekik: én is festek... Ez a találkozás meghatározó volt, elkezdtem képzőművészettel foglalkozni, és később jelentkeztem az egyetemre is...

– *Mi az oka, hogy '70-ben elhagyta Magyarországot? Sőt, kifejezetten arra biztatták, hogy egy németországi út után ne is térjen többé haza...*

– A prágai tavasz, 1968 után egy-két évig úgy ment tovább az élet Magyarországon, mintha mi sem történt volna... Legfeljebb egy kicsit szégyelltük magunkat azért, ahogy ebben részt vettünk. De ezt '69 nyaráig nem nagyon lehetett érezni: akkor azonban a '68-as krízis után konszolidálódott a helyzet Moszkvában is, és a Kádár-rendszernek is bizonyítania kellett a lojalitását, azzal, hogy Magyarországon „rendet csinálnak”... A kultúra területén fogtak hozzá: Aczél György kipécézte B. Nagy László filmkritikust, **Eörsi István** író és engem, Pernecky Géza műkritikust. Minden héten a pártközpontban tartottak a főszerkesztők számára egy fejmosást, eligazítást. Én akkor B. Nagy Lászlóval együtt az Élet és Irodalomnál dolgoztam, **Eörsi** írásai pedig sok helyütt megjelentek. Az eligazításokon kiderült, hogy „rázós ügy” ezt a három szerzőt közölni. Akkor én már rendszeresen szerepeltem a televízióban is. A negyedik, aki ellen kifogásokat emeltek, Jancsó Miklós filmrendező volt. Jancsó ekkor ment el Olaszországba, én Németországban telepedtem le. **Eörsi István** viszont „hétpróbás vitéznek” számított, hiszen ült ő már korábban Rákosi börtönében is: ő nem félt semmitől, maradt. B. Nagy László pedig sajnos – talán mert voltak még illúziói –, öngyilkos lett. Az ÉS főszerkesztője a németországi út előtt őszintén közölte velem,

hogy nekem ennél a lapnál, de másutt sem lesz később feladatom, próbáljak szerencsét külföldön... Lehet, hogy nem történt volna semmi, ha visszajövök Németországból, egy kis szünet után talán megengedték volna, hogy publikáljak, elvégre ez volt a puha diktatúra lényege. De én tanúja voltam már néhányszor hasonló helyzetnek, és azt láttam, hogy akik ezt végigcsinálják, tönkremennek...

– *Hogyan él ma Németországban? Úgy tudom, képzőművészként is dolgozik... Hogyan sikerült máig szoros kapcsolatban maradnia a magyar képzőművészeti élettől?*

– Kölnben élek, művészetet tanítok egy középiskolában. Műtermet is kaptam és van egy képzőművészeti gyűjteményem, ami egyszer talán sokat ér majd: ahhoz, hogy ezt megérem, még harminc évet élnem kellene... A tanítás, a pénzkérés délelőtti elfoglaltság, ami mellett a hobbimnak is hódolhatok. A 70-es években, mint friss menekült, egy időre elszakadtam a magyar élettől. Tíz év után kaptam német állampolgárságot, ugyanakkor nem kellett lemondanom a magyar állampolgárságról sem. Így aztán '80-tól rendszeresen hazajártam, és ez a tíz év nem volt akkora idő, hogy ne tudtam volna felvenni az elejtett fonalat. A 80-as években a felbomló félben lévő Kádár-rendszerben már publikáltam itthon, mindenütt, még a Népszabadságban is...

– *Hogyan látja a mai magyar művészet helyzetét? Mennyire eladható Európában?*

– A legnagyobb probléma, hogy művészeket és egyes műtárgyakat ma nem lehet „eladni”. Tévedés azt hinni, hogy egy művésznek „csupán” kiválónak és szerencsésnek kell lennie ahhoz, hogy bejusson a nyugati galériákba. Mert ez mindig a „háttér” múlik: az adott ország belső művészeti életén, műtárgyforgalmán, az intézményeinek színvonalán, rangján és pénzügyi háttérén. Jó példa erre a magyar népművészet helyzete: az a kincs, ami magánkézben volt, elkallódott, vagy a bizományin keresztül eladták nyugatra. Ennek az az oka, hogy a magyar néprajzi múzeumnak soha nem volt olyan költségvetése, amely föl tudta volna venni a versenyt egy holland, skandináv, német vagy francia múzeummal. Ezért nem tudta a népművészeti értékeket megvásárolni, katalógusokat készíteni róluk. Pedig az intézményi háttérén múlik, hogy rangot szerezzen külföldön is a művészet... Ahogy Hegyi Loránd '80 és '85 között is intézményesített egy európai forgószínpadra kivezetett magyar kiállítási életet. Így több magyar művész bekerült az európai köztudatba. Ám az a baj, hogy Hegyi Lorándnak nincsenek követői... (gábor)